

25.2.2021

ARVAMUS

Esitaja: õiguskomisjon

Saaja: siseturu- ja tarbijakaitsekomisjon

Euroopa digituleviku kujundamise kohta: digitaalse ühtse turu toimimise tõkete kõrvaldamine ning tehisintellekti parem kasutamine Euroopa tarbijate huvides (2020/2216(INI))

Arvamuse koostaja (*): Marion Walsmann

(*): Kaasatud komisjon – kodukorra artikkel 57

PA_NonLeg

ETTEPANEKUD

Õiguskomisjon palub vastutaval siseturu- ja tarbijakaitsekomisjonil lisada oma resolutsiooni ettepanekusse järgmised ettepanekud:

Üldine

1. rõhutab täielikult toimiva digitaalse ühtse turu ning tehisintellekti (TI), robotika ja seonduva tehnoloogia kasutamise tähtsust ja positiivset mõju meie turgudele ja ühiskonnale, kuna need võivad aidata tõhusalt lahendada ühiskonna murekohti, nagu eeskätt COVID-19 pandeemia ajal on näha olnud; on siiski seisukohal, et sotsiaal-majanduslikke, õiguslikke ja eetilisi mõjusid tuleb tähelepanelikult jälgida ja tagada kooskõla ELi väärtustega, et kindlustada tarbijatele ja ettevõtjatele õigusselgus;
2. on seisukohal, et VKEsid, idu- ja kasvufirmasid tuleb nende digiüleminekul toetada, kuna nad on Euroopa majanduse selgroog ja neil on oluline roll uute tehnoloogiate kasutuselevõtul Euroopas; kutsub komisjoni üles käsitlema seda teemat proportsionaalselt, et lasta nendel äriühingutel areneda ja uuendusi luua, võtta tulevastes õigusaktides konkreetseid meetmeid VKEde ja idufirmade digitaliseerimiseks, viia enne õigusaktide kehtestamist läbi VKEde toimivuskontroll ning hoida halduskoormus ja takistused võimalikult väiksena, võtta muu hulgas arvesse nende seisukohti digiülemineku igas etapis, töötada välja õiglased ja tõhusad standardid, kõrvaldada tarbetud õiguslikud tõkked andmete juurdepääsul ja parandada piiriülest juurdepääsu digitaalsele sisule, saavutades ühtlasi vastavasisulised poliitilised eesmärgid;
3. rõhutab, et VKEedel tekib digitaalsel turul sageli probleeme, kuna paljud nende omanikud ei ole teadlikud nende loodud andmete väärtusest, neil puuduvad nende töötlemiseks vajalikud vahendid ja nad ei ole digimajanduses tegutsemiseks piisavalt ette valmistatud, ning et VKEde tegelik juurdepääs õiguskaitsele nõuab erialaseid teadmisi õigusest ja tehnoloogiast, mis on harvaesinev ja kulukas kombinatsioon; kutsub seetõttu komisjoni üles lisama juriidilis-tehnoloogiliste teadmiste edendamise Euroopas oma digioskuste strateegiasse, rõhutab vajadust suurendada investeringuid ja väljendab heameelt uute rahastamisvahendite kasutuselevõtmise üle, mis aitavad toetada kogu Euroopas tehisintellektiga tegelevaid ettevõtteid, sealhulgas VKEsid ja idufirmasid;
4. tõdeb, et digitaalne ühtne turg ja tehisintellekt arenevad kiiresti, ning rõhutab seetõttu paindliku, tulevikukindla, proportsionaalse ja ühtlustatud Euroopa raamistiku tähtsust; nõuab tungivalt, et komisjon lähtuks ettepanekute ja algatuste tegemisel õigest tasakaalust, mis toetab innovatsiooni ja tagab tarbijaohutuse ja -kaitse, ning väldiks seejuures nii liiga üldistavat lähenemist kui ka digitaalse ühtse turu killustumist eri riikide vastakate lähenemisviiside, sealhulgas tehisintellekti valdkonnas esinevate tarbetult mitmekihiliste valdkondlike tõkete tõttu;

Tehisintellekti tõhusam kasutamine Euroopa tarbijate huvides

5. rõhutab, et tehisintellekti kasutamiseks on vaja uut õigusraamistikku, et maandada automatiseeritud otsustusprotsessidega kaasnevaid võimalikke riske ning suurendada kasutajate usaldust ja nende saadavat kasu, kaitstes ühtlasi liidu kodanike huve ning tagades piisaval tasemel kaitse; kutsub seetõttu komisjoni üles tegema tehisintellekti ja

automatiseeritud otsustussüsteemide kasutamise kohta põhjaliku mõjuhinna, milles tehakse kindlaks õiguslikud lüngad kehtivates õigusaktides, ning sellele tuginedes esitama ettepaneku riskipõhise, innovatsioonisõbraliku, tõhusa ja tulevikukindla õigusraamistiku kohta, mis lähtub humanistlikust ja inimkesksest vaatepunktist ning keskendub õiguslike lünkade täitmisele, ilma et see piiraks kehtivate valdkondlike õigusaktide kohaldamist;

6. on kindlalt seisukohal, et tehisintellekti ja kõrge riskitaseme ühtlustatud ja tulevikukindlad määratlused on tarbijatele ja ettevõtjatele õiguselguse tagamiseks väga olulised, muu hulgas nõuete esitamiseks tõrke või õnnetuse korral ning riskipõhise lähenemisviisi raames; tuletab meelde, et selles lähenemisviisis tuleks arvesse võtta nende tehnoloogiate potentsiaali rikkuda põhiõigusi ja tekitada üksikisikutele või ühiskonnale tervikuna kahju või põhjustada diskrimineerimist, ning et kõrge riskitasemega TI-rakenduste arendamine, juurutamine ja kasutamine peab igal ajal olema inimeste täieliku järelevalve all;
7. on seisukohal, et TI-rakenduste põhjustatud tõrgete või õnnetuste korral vastutuse määramise kohta selgete Euroopa normide puudumine on üks peamisi TI-põhiste tehnoloogiate laialdase kasutamise takistusi, ning on seetõttu veendunud, et kehtivaid õigusakte tuleb ajakohastada vastavalt tehnoloogia, sh TI-põhiste tehnoloogiate arengule; nõuab tungival, et komisjon ajakohastaks muu hulgas tootevastutuse direktiivi¹, eelkõige määratleks uuesti mõisted „toode“, „kahju“ ja „puudus“, ning kaaluks tõendamiskohustuse mõiste kohandamist, mis peaks olema kooskõlas üldise tooteohutuse direktiivi² muudatustega, ning teeks ettepaneku tehisintellekti käitajate vastutuse raamistiku kohta, mis põhineb mõjuhinna tulemustel, milles võetakse arvesse tehisintellekti kasutajate ja tarbijate kaitset, kindlustatakse nende tõhus kaitse, tagatakse kahju tekkimise korral ohvritele õiglane hüvitis ja lähtutakse sellest, kui suurt kontrolli käitaja tegevusriski üle omab, võttes arvesse arenduse ja juurutamise etappe; rõhutab, et õigusaktide ajakohastamine peaks käima kooskõlas Euroopa Parlamendi vastavasisuliste soovitusetega;
8. rõhutab, et ühiskond, sealhulgas tarbijad, peaks saama kodanikele kasu toova, ettevõtetele võimalusi loova ja ühiskonna heaolu teeniva tehisintellekti vastutustundlikust arendamisest, juurutamisest ja kasutamisest kasu; palub seetõttu komisjonil määratleda tehisintellekti, robotika ja seonduva tehnoloogia arendamise, juurutamise ja kasutamise selged eetikainormid, mis järgivad täielikult põhiõigusi ning tagavad inimväärkuse, õigluse, ohutuse, turvalisuse, selguse, hea valitsemistava ja tarbijakaitseõigused, võttes arvesse parema õigusloome põhimõtteid, ning kutsub komisjoni üles tegema eetikapõhimõtete rakendamisel ja jõustamisel liikmesriikidega tihedat koostööd, töötama välja suuniseid ning kaasama kodanikke ja asjaomaseid sidusrühmi;
9. rõhutab, et tehisintellekti treenimisel on väga oluline andmete vaba liikumine toimival digitaalsel ühtsel turul kooskõlas kohaldatavate õigusaktidega, nagu isikuandmete kaitse üldmäärus³, ning et seda peaks toetama kindel alusraamistik, mis suurendab ettevõtjatevahelist usaldust ja hõlmab vajaduse korral asjakohaseid,

¹ EÜT L 210, 7.8.1985, lk 29.

² EÜT L 11, 15.1.2002, lk 4.

³ ELT L 119, 4.5.2016, lk 1.

mittediskrimineerivaid ja õiglasi lepingulisi tingimusi, mis puudutavad võimuhete või turu tasakaalustamatuse esinemist, millega tagatakse tarbijasõbralik suhtumine andmetele juurdepääsu ja selle kontrollimise suhtes ning piiratakse kooskõlas Euroopa andmekaitseenormidega tarbetuid takistusi andmete kättesaadavusel, mis teatud tingimustel hõlmab ka kohaldatava liidu õiguse kohaselt üldhuviteenuste osutamisega seoses loodud andmeid; väljendab heameelt komisjoni võetud kohustuse üle luua tõeline Euroopa ühtne andmeturg, mis võimaldab ettevõtetel alustada ja laiendada tegevust, teha uuendusi ning konkureerida või teha koostööd õiglastel tingimustel;

10. tuletab meelde TI-tehnoloogiates peituvate võimaluste ülemaailmset mõõdet ja rõhutab, et EL peaks võtma tehisintellekti arendamisel maailmas juhtrolli; kutsub komisjoni üles edendama järjepidevat rahvusvahelist koostööd sarnaselt meelestatud riikidega, kes aitavad luua tehisintellekti valdkonnas sünergiat Euroopa üksuste ja muude mitmepoolsete foorumite vahel, et jõupingutusi kooskõlastada ja tehisintellekti arendamist paremini koordineerida; nõuab tungivalt, et komisjon toetaks mitmepoolseid jõupingutusi rahvusvaheliste standardimisprotsesside arutamiseks teemakohastel foorumitel, et suunata tehisintellekti arendamist, juurutamist ja kasutamist; võtab sellega seoses teadmiseks eesmärgi võtta kasutusele ülemaailmne digikoostöö strateegia ja sõlmida Atlandi-ülene tehisintellekti leping;

Ühtse turu toimimise digitaalsed aspektid

11. tuletab meelde, et kodanikke kui kasutajaid ja tarbijaid tuleks algoritmipõhiste süsteemide kasutamisest alati õigeaegselt ja arusaadavalt teavitada ning et neid kaitsevad juba praegu ranged andmekaitseenormid, nagu isikuandmete kaitse üldmäärus ja e-privatsuse direktiiv⁴; nõuab tõhusa e-privatsuse määrase kiiret vastuvõtmist ning isikuandmete kaitse üldmääruse ja selle põhimõtete, sealhulgas lõimprivatsuse ja privatsuse vaikesätete tõhusat jõustamist; tunneb heameelt selle üle, et komisjon näeb ette meetmed, mis tagaksid üksikisikutele paremad võimalused oma õiguste kasutamiseks, ning eelistab õiglastel ja mittediskrimineerivatel tavadel põhinevaid tarbijakeskseid süsteeme, mis võimaldavad tarbijatel omada oma valikute üle kontrolli, jättes neile alati õiguse anda nõusolek, õiguse saada selgitusi ning võimaluse korral õiguse kasutada ühendatud seadet ja kõiki selle funktsioone ka siis, kui tarbija võtab tagasi oma nõusoleku jagada andmeid seadme tootja või kolmandate isikutega;
12. kutsub komisjoni üles tagama, et kasutajad ja tarbijad oleksid nõuetekohaselt teavitatud ning et nende õigused oleksid selgelt määratletud ja tõhusalt tagatud olukordades, kus TI-süsteemid toote või teenuse kasutajate jaoks personaliseerivad ja kui nad puutuvad kokku automatiseeritud otsustussüsteemidega või kui nende suhtes kohaldatakse autonoomseid protsesse ja otsuseid, ning et automaatsed otsustussüsteemid tarbijatele kahju ei põhjustaks ega looks ühtsel turul tarbijatele subjektiivseid, ebaõiglasi, põhjendamatuid või õigusvastaseid kallutatud või diskrimineerivaid väljundeid;
13. juhib tähelepanu sellele, et iseõppivate algoritmide kasutamine võimaldab ettevõtjatel saada põhjaliku ülevaate tarbija isiklikust olukorrast ja käitumismustritest ning kohandada oma reklaami, ning rõhutab vajadust tagada digiteenuste õigusaktis kasutajate õiguste tugev kaitse, eelkõige selleks, et kaitsta muu hulgas väljendus- ja teabevabadust ning teenuste osutamise vabadust ning kaitsta kasutajaid kahjulike

⁴ EÜT L 201, 31.7.2002, lk 37.

äritavade eest, mis põhinevad nõusolekuta sihtmärgistamisel või andmete ärakasutamisel; kordab, et lepingutingimused peavad olema arusaadavad ja võimaldama kasutajal teha teadlikke valikuid, ning et tuleb anda selget teavet selle kohta, kas ja millises ulatuses jagatakse andmeid kolmandate pooltega;

14. rõhutab vajadust tagada internetiplatvormide tarbijaeskirjade suurem selgus ja nende vastavus Euroopa tarbijakaitse standarditele ning peab lubamatuks ohtlike ja võltsitud toodete pakkumist tarbijatele; rõhutab seetõttu, et digitaalse ühtse turu tugevdamiseks on internetipõhiste kauplemiskohtadele vaja selgeid, proportsionaalsuse põhimõttel rajanevaid kohustusi; rõhutab, et sisumajutusplatvormide vastutust nende platvormide kaudu müüdavate või reklaamitavate kaupade eest tuleks digiteenuste õigusaktis täpsustada, et oleks võimalik kindlalt arvestada tarbijate kaitsemeetmetega, mida tuleks alati järgida, ning kaasnevate õiguskaitsemeetmetega jaemüüjate ja tarbijate jaoks, täites muu hulgas õigusliku lünga, mis puudutab olukorda, kus ostjad ei ole jäänud tehinguga rahule (milleks neil on seaduse või tarnelepingu kohaselt õigus) näiteks seetõttu, et esmast müüjat ei ole võimalik kindlaks teha (põhimõte „tunne oma klienti“); teeb ettepaneku kaaluda võimalust nõuda, et kolmandatest riikidest pärit digitaalse teenuse osutajad, kes osutavad oma teenuseid ELis, asutaksid liidus oma esindaja;
15. kutsub komisjoni üles hindama hajusraamatu tehnoloogiat, sealhulgas plokiahela arendamist ja kasutamist ning täpsemalt nutilepinguid digitaalsel ühtsel turul, ning andma suuniseid ja kaaluma asjaomase õigusraamistiku väljatöötamist, et tagada ettevõtjatele ja tarbijatele õiguskindlus, eelkõige õiguspärasuse küsimuses, ning arukate lepingute jõustamine piiriülestes olukordades ja vajaduse korral notariaalse kinnitamise nõue;
16. tunnistab, et digiettevõtete puhul esineb turu tasakaalustamatust, kuna suured platvormid, millel on näiteks nende valduses olevatest andmetest tulenevalt märkimisväärne võrguefekt, võivad tarbijatele ja klientidele oma äritavad peale suruda ning seega toimida tegelikult sisule juurdepääsu kontrollijatena, mis tekitab digimajanduses märkimisväärseid tõkkeid ja kõlvatut konkurentsi, millel on ebaproportsionaalne mõju VKEdele; nõuab tungival, et komisjon kehtestaks meetmed tarbijate, idufirmade ja VKEde õiguste kaitsmiseks, taastades võrdsed võimalused siseturul ja kehtestades koostalitlusvõime osas selged kohustused.

TEAVE VASTUVÕTMISE KOHTA NÕUANDVAS KOMISJONIS

Vastuvõtmise kuupäev	22.2.2021
Lõpphääletuse tulemus	+: 24 -: 0 0: 0
Lõpphääletuse ajal kohal olnud liikmed	Manon Aubry, Gunnar Beck, Geoffroy Didier, Pascal Durand, Angel Dzhambazki, Ibán García Del Blanco, Jean-Paul Garraud, Esteban González Pons, Mislav Kolakušić, Gilles Lebreton, Karen Melchior, Jiří Pospíšil, Franco Roberti, Marcos Ros Sempere, Ernő Schaller-Baross, Stéphane Séjourné, Raffaele Stancanelli, Marie Toussaint, Adrián Vázquez Lázara, Axel Voss, Marion Walsmann, Tiemo Wölken, Lara Wolters, Javier Zarzalejos
Lõpphääletuse ajal kohal olnud asendusliikmed	Andrzej Halicki, Javier Nart, Emil Radev

NIMELINE LÕPPHÄÄLETUS NÕUANDVAS KOMISJONIS

24	+
EPP	Geoffroy Didier, Esteban González Pons, Jiří Pospíšil, Ernő Schaller-Baross, Axel Voss, Marion Walsmann, Juan Ignacio Zoido Álvarez
S&D	Ibán García Del Blanco, Franco Roberti, Marcos Ros Sempere, Tiemo Wölken, Lara Wolters
RENEW	Pascal Durand, Karen Melchior, Stéphane Séjourné, Adrián Vázquez Lázara
ID	Gunnar Beck, Jean-Paul Garraud, Gilles Lebreton
VERTS/ALE	Marie Toussaint
ECR	Angel Dzhambazki, Raffaele Stancanelli
GUE/NGL	Manon Aubry
NI	Mislav Kolakušić
0	-
0	0

Kasutatud tähised:

+ : poolt

- : vastu

0 : erapooletu